

Uluslararasılaşan Yükseköğretim Dünyası ve KKTC Üniversitelerinin Geleceği

Prof. Dr. Hasan AMCA

Uluslararasılaşan Yükseköğretim Dünyası ve KKTC Üniversitelerinin Geleceği

Prof. Dr. Hasan AMCA

Bir üniversiteler ülkesi olan **KKTC’de sayısını bilmediğimiz birçok üniversite** çeşitli alanlarda hizmet vermektedir. Bu üniversitelerden bazıları tıp ve eczacılık gibi normalde öğrenciler tarafından erişilmesi çok zor olan alanlarda uzmanlaşmış, bazıları ise nispeten daha kolay olan mühendislik, mimarlık, işletme gibi alanlarda daha fazla kendilerini göstermektedirler. Yeni kurulan üniversiteler ise bir zamanların Sovyetler Birliği modeli benzeri Mimarlık Üniversitesi, İşletme Üniversitesi, Tıp Üniversitesi gibi alan isimleriyle üniversiteleşme modelini tercih etmişlerdir. Sağlık ve Toplum

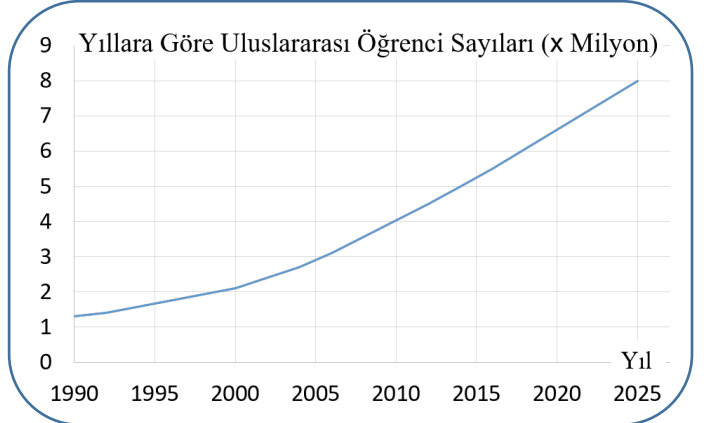
Bilimleri Üniversitesi buna iyi bir örnektir. **Bence bu uzmanlaşma veya dar alanlara yoğunlaşma aslında karmaşa haline dönüşen üniversitecilik serüveninde başarmanın yollarından birisi olabilir.** Amaç ve kapsamı ne olursa olsun, bu üniversitelerin tümü de ekonomik başarımlarını ve sürdürülebilirliklerini güvenceye almak için ulusal, uluslararası ve T.C. uyruklu olmak üzere 3 kategoride her yıl belirli sayıda öğrenci bulmak zorundadırlar.

Yükseköğretimin Uluslararası Boyutu

Yükseköğretim sektörünün uluslararasılaşmasıyla, dünya çapında **üniversite sayısı** (Uluslararası Üniversiteler Birliği ve Webometrics verilerine göre) 2006’da 17500 iken, bugün 30 Bini aşmıştır. **Kendi ülkeleri dışında öğrenim gören öğrenci sayısı** ise (OECD ve UNESCO verilerine göre) 2004’te 2.7 Milyon iken bugün 8 Milyonu bulmuştur. Bugün dünya çapında ülkesi dışında yükseköğrenim gören öğrencilerin %25’den fazlası Çin, Hindistan ve Güney Kore vatandaşlarıdır, toplam rakamın %53’ü ise Asyalıdır. Fakat **Çin de diğer ülkeler gibi kendi öğrencilerini evde tutmaya ek olarak, uluslararası öğrenci nüfusunu da 2020’ye kadar 500 Bine çıkarmayı hedeflemekteydi** fakat monitor.icef.com sitesinin haberine göre bu hedefe 2018 Şubat ayında ulaşılmıştır. Japonya’da da benzer çalışmaların olduğu sıkça basında yer almaktadır.

Uluslararasılaşma; lise sonrası eğitimin, amaç, fonksiyon ve veriliş biçimi içerisine, uluslararası, kültürlerarası ve küresel bir boyut entegre etme olayı olarak tanımlanır. (Knight, 2003).

Yükseköğrenim sektörüne 60,000’den fazla öğrenciyle (monitor.icef.com) katkı koyan diğer bir ülke de hızla büyüyen ekonomisiyle dikkat çeken Afrika’nın en güçlü ekonomisi olan Nijerya’dır. British Council’in tahminlerine göre **2024 yılına kadar Master ve Doktora düzeyinde uluslararası öğrenci popülasyonuna en büyük katkıyı ise Çin, Hindistan, Nijerya, Suudi Arabistan, Pakistan ve Endonezya sağlayacaktır.** Yükseköğrenimin ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik açısından öneminin farkında olan bu ülkeler, bir yandan hızla kendi üniversitelerini açarak eğitilmiş işgücünü yaratmaya çalışırken, diğer yandan da yüksek sayıda öğrencinin eğitim görmek üzere yurtdışına gitmelerini teşvik ederek ve burs programlarıyla destekleyerek bu ihtiyacı karşılamaya çalışmaktadırlar. Son zamanlarda göze çarpan en önemli burs programları arasında Suudi Arabistan’ın King Abdullah Burs Programı, Brezilya’nın Sınırları Olmayan Bilim, Meksika’nın Proyecta 100,000 burs programları göze çarpmaktadır. **Biz ise hala öğrenci sayısı açısından nasibimizi, özellikle Ortadoğu’daki olumsuz gelişmelerden dolayı** almaktayız. Bence bu durum, olayların gelişmesine dayalı tesadüfi bir durumdur ve çok uzun sürmeyecektir.

Uzun dönemde, KKTC üniversitelerine öğrenci gelmesini sağlayacak nedenler, diğer ülkelere öğrenci akışını sağlayacak nedenlerden farklı olmayacağından, öğrenci akışının gerçek nedenlerine bakmakta yarar var. Uluslararası öğrenci danışmanlık ajansı *i-Graduate* tarafından yapılan ve Haziran 2018’de yayınlanan araştırma raporuna göre dünya çapında yükseköğrenim görmek üzere ülke seçimini etkileyen faktörlerin başında %74 oranında yükseköğrenim kurumları tarafından verilen burslar, %68 oranında yükseköğrenim görürken çalışabilme olanağı, %76 oranında hedeflenen ülkede yüksek

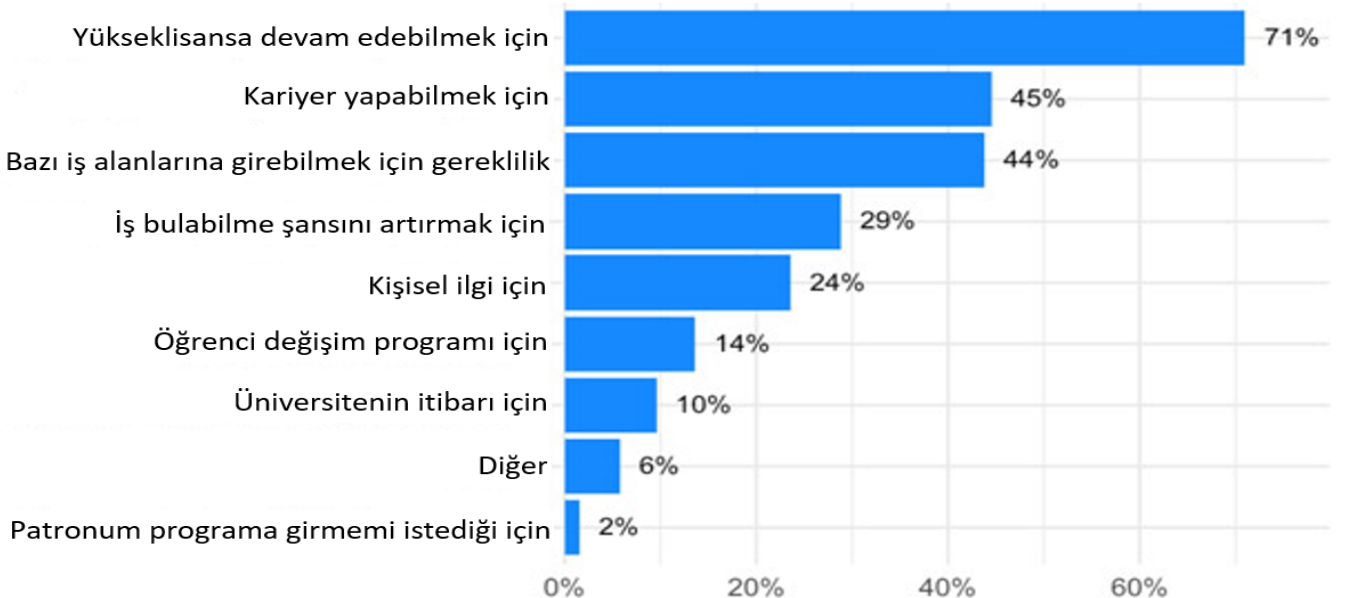
lisans ve doktora devam etme olanağı ve %76 oranında da öğretim elemanlarının ünü gelmektedir (<http://monitor.icef.com/2018/06/global-survey-compares-student-decision-factors-across-study-destinations/>). En önemli tercih nedeni Hollanda ve İngiltere için büyük oranda lisansüstü eğitim fırsatları iken, Kanada, Yeni Zelanda ve ABD’de öğretim elemanı ünü, Avustralya için lisansüstü eğitim fırsatları gelmektedir. **Küresel olarak da üniversite seçerken dikkat edilen en önemli tercih nedenleri lisansüstü eğitim fırsatları ve öğretim elemanlarının ünü gelmektedir.** Bu veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Yükseköğretim için ülke seçimini etkileyen faktörler %74 oranında yükseköğretim kurumları tarafından verilen burslar, %68 oranında yükseköğretim görürken çalışabilme olanağı, %76 oranında hedeflenen ülkede yüksek lisans ve doktora devam etme olanağı ve %76 oranında da öğretim elemanlarının ünü gelmektedir

	Küresel	ABD	Avustralya	Y. Zelanda	Kanada	İngiltere	Hollanda
Kurum bursları	74%	84%	82%	78%	82%	77%	52%
Öğrenim görürken çalışma olanakları	68%	76%	83%	73%	81%	75%	58%
Lisansüstü eğitim fırsatları	76%	84%	85%	79%	81%	78%	65%
Öğretim elemanı ünü (lisansüstü için)	76%	88%	84%	85%	93%	77%	55%

Aynı çalışmada ortaya çıkan bir başka sonuç da üniversitelerin öğrenci çekmesini etkileyen en önemli enstrümanların küresel olarak, Kanada ve Yeni Zelanda gibi hedefler için kurumun web sayfası, Hollanda ve ABD’de dünya çapında üniversite sıralaması, Avustralya ve İngiltere için ise üniversitelerin acenteleri en önemli rolü oynamaktadır. *Agent Barometer* tarafından 8 Kasım 2017’de yapılan çalışmaya göre de acentelerin rolü en etkili olarak program/bölüm seçimi, üniversitelere resmi müracaatların yapılması ve vize alımı sırasında ortaya çıkıyor. Aynı çalışmaya göre **en büyük rahatlama, önceden büyük endişe konusu olan lisan, maddi zorluklar ve güvenlik alanında olurken, en büyük hayal kırıklıkları da derslerin zorluğu, kültürel uyum ve öğretim elemanlarıyla diyalog konularında yaşanmaktadır.** Kulaktan kulağa dolaşan sözlerin etkisi “Word of mouth” %20 oranıyla en çok ABD üniversitelerinin tercih edilmesine yardımcı oluyor. Hobsons’un 2017 yılında yaptığı 5. Yıllık uluslararası öğrenci anketine göre (<https://www.internationalstudentsurvey.com>) **öğrenciler yükseköğretim görmek için üniversite ararken ilk önce istedikleri bölüm, sonra istedikleri ülke ve en sonunda da istedikleri üniversite sırasına göre araştırma yapıyorlar.** Bölüm seçiminde ise 100’ün üzerinde farklı bölüm arasında %25 oranında çeşitli mühendislik, %25 oranında da çeşitli işletme ve ekonomi konuları ilk sıralarda yer almaktadır. *Institute of International Education (IIE)*’nin araştırmasına göre 2017 itibarıyla ABD (1 Milyon), İngiltere (500 Bin), Çin (2020 hedefi olan 500 Bine 2018’de ulaşmış), Avustralya (300 Bin), Kanada (370 Bin) ve en son sahaya inen Rusya (300 Bin) ile dünya çapında en çok uluslararası öğrenci çeken ülkeler. Bu ülkelerin nüfusu, sanayileşme düzeyi, yüzölçümü gibi faktörlere bakıldığında en çok öğrenci çekmelerinin rastgele olmadığını görebiliriz.

“2018 QS Application Survey” sonuçlarına göre öğrencileri yükseköğretim için yurt dışında üniversite seçerken motive eden nedenler aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Aynı çalışmaya göre en önemli finans kaynakları, sırası ile, burs, devlet desteği ve firma desteği, borçlanma, kişisel tasarruf ve aile desteği şeklinde sıralanıyor.

Uluslararası Yüksek Öğrenimin Önündeki En Büyük Zorluklar

Forbes, son 15 yılda toplanan verilere dayanarak ABD'de yükseköğretimin karşılaştığı temel zorlukları listelemiş (Forbes, 29 Ağustos 2017). Aşağıda listelenmiş bu temel zorlukların aslında sadece ABD değil, dünya genelinde de yaşandığını görmekteyiz.

- Üniversitelerin maliyetlerindeki büyük artış, potansiyel müşterileri ciddi şekilde karamsallaştırmaya ve kolej desteği azalan halkı yabancılaştırmaya başlıyor.
- Federal öğrenci mali yardımında ve aynı zamanda müdahaleci federal düzenlemede büyük artış, harç fiyatının artmasına neden olmuş ve Amerikan üniversitelerinin ayırt edici bir avantajını azaltmıştır: bunların çeşitliliği, rekabet gücü ve merkezi yönden özgürlüğü.
- Mesleki yeterliliği belgelendirmek için yeni, çok daha ucuz yaklaşımlar, yüksek öğretim pazarının alt ucuna varoluşsal bir tehdit sunmaktadır.
- Üniversitelerin temel-özelliği (geniş ölçüde farklı fikirlerin tartışıldığı ve barışçıl bir şekilde tartışıldığı bir vaha olma rolü) giderek artan bir şekilde saldırı altındadır.
- Yavaşlayan ekonomik büyümenin ve yaşlanan nüfusun birleşimi, yüksek öğrenim için sağlanan kaynakları artırma kapasitesini azaltmaktadır.
- Bilgi, istihbarat, disiplin, hırs ve dürüstlüğü işaret eden bir enstrüman olarak üniversite derecesinin değeri, üniversite eğitiminin ekonomik avantajlarını tehlikeye atıyor. Üniversite mezunlarının lise mezunlarına göre kazanç avantajı, daha önce olduğu gibi yükselmiyor, çünkü işverenler birçok üniversite mezunu çalışmada istedikleri pozitif ayırt edici nitelikleri bulamadıklarını düşünüyorlar.
- Onlarca büyük kampüste, üniversiteler arası atletizm müsabakaları maddi olarak değerlendirildiklerinden genellikle skandallarla, etik olmayan ve sömürücü bir şekilde gelişmektedir.

Yukarıdaki liste, fiziksel tesislerin verimsiz kullanımı, görev süresinin kötüye kullanılması ya da kolejlerin öğrencilerini çok sıkı bir şekilde çalışmasını sağlayamaması gibi pek çok soruna değinmiyor.

Yurtdışında Yükseköğrenimi Motive Eden Nedenler

Yukarıda sunulan veriler ışığında Michel Beine ve ekibi tarafından yayınlana ve Beine'nin "Human Capital" teorisine dayandırdığı "Determinants of the International Mobility of Students" isimli güncel bir makaleden esinlenerek, **dünya çapında gelişmiş ülkelerde yükseköğrenim görmek için arayış içerisinde olan öğrencileri motive eden ve aşağıda verilen 3 temel nedene birlikte göz atalım:**

*"Human Capital"
Çalışanların sahip olduğu
(doğuştan gelen veya sonradan
kazanılan) verimliliklerini
artırıcı herhangi bir bilgi, beceri
veya karakteristik özellik...*

- Ekonomik Nedenler:** Uluslararası öğrencilere sunulan üniversite eğitimi ücretlidir ve bu ücret artan rekabet koşullarında gitgide daha da cazip bir düzeye gelmektedir. **Önceleri sadece elit bir tabakanın ulaşabileceği bir hizmet olan yükseköğretim**, gelişen pazarlardaki ekonominin büyümesi ve demografik yapılarıdaki kaymalar sonucu hızlanan küresel orta sınıfın yükselişi sonucu **orta sınıfın da ulaşabileceği bir hizmet haline gelmiş**, bunun sonucu olarak da daha yüksek sayıda genç üniversite eğitimi arayışı içerisine girmiştir. Değişen uluslararası yükseköğretim sektörü sonucu da 1996'da nüfusunun %50'si üniversiteye giden ülke sayısı 4 iken, 2016 yılında bu sayı 54'e çıkmıştır (<http://www.internationalstudentsurvey.com/2016>). Bu gelişmelere bağlı olarak, özellikle de kalabalık ülkelerden gelen yüksek sayıda öğrenci küçük toplumların demografik yapısını değiştirmektedir. Diğer yandan, yerli öğrencilere nazaran daha yüksek ücret ödeyen uluslararası öğrenciler de yerli öğrenciler gibi düşük ücret ödemek için açıklar bularak avantaj elde etmeye çalışmaktadırlar.
- Koloni İlişkileri:** Bir dış yardım paketi çerçevesinde ülkeler kendi kolonilerinden öğrencilerin yükseköğrenim için gelmelerini teşvik ederler. Bu çerçevede **ev sahibi ülkeler kendi ekonomik, kültürel ve politik normlarını kolonilere yaymaktadırlar**. Öğrenciler, öğrenim gördükleri

demokratik ülkelerdeki demokrasi kültürünü kendi ev ülkelerine taşırlar. Bu kapsamda verilen “British Council” ve “Commonwealth” burslarını zaten toplumumuz iyi bilmektedir.

3. **Gönüllü Göç:** Uluslararası öğrenci hareketi aslında bir çeşit göçtür ki bu göçün zorunlu göç, kalifiye olmayan işçi hareketliliği veya aile bütünleşmesi amaçlı göçten farkı zorunlu olmayışıdır. Burada göç edenler potansiyel kalifiye işçiler veya uzmanlardır. Bu olaya literatürde “**beyin göçü**” denmektedir. Her şeye rağmen, **kendi, ülkeleri dışında daha iyi bir gelecek olduğuna inanan yüksek sayıda öğrenci de uluslararası dolaşıma katılan öğrenci sayısını artırmaktadır.** Bu kapsama giren uluslararası öğrenciler dünya çapında birçok üniversitenin ve toplumun kültürleri, yaşam enerjileri ve sürdürülebilirlikleri için hayati bir önem taşımaktadır. Azalan maddi devlet desteği ve yerli öğrenci harçları üzerinde artan düzenleyici kurulların baskısı uluslararası öğrencilerin önemini daha da artırmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak da uluslararası yükseköğretim sektör geliri birçok ülke ekonomisi için turizmden daha büyük öneme sahip olmuştur.

Mezuniyet Sonrası Öğrencilerin Ülkelerine Geri Dönüşü

Mezuniyet sonrası öğrencilerin %15-35 oranındaki bölümü öğrenim gördükleri ülkelerde kalırlar. Bu aslında büyük bir eğitilmiş işgücü olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin öğrenim sırasında ev sahibi ülkenin normlarını ve kültürünü de öğrendiklerinden topluma entegre olmaları da kolaylaşmaktadır. **Öğrencilerin mezuniyet sonrası en fazla yerleştikleri ülkeler %35 oranında Avustralya ve Kanadadır. KKTC mevcut haliyle bu oranda yerleşimi kaldıramaz.** Bu olayı engellemek de mümkün değildir. Konu devlet düzeyinde ele alınıp çare bulunmazsa, bu olay ciddi bir sorun haline gelebilir ve yıllar içerisinde toplumu şişirdikçe sorun daha da artabilir. Sanayileşmiş ülkeler ise üniversitelerinde öğrenim görmek üzere gelen öğrencilerin mezuniyetten sonra kendi ülkelerinde kalmalarını ve eğitilmiş işgücüne katılmalarını istiyorlar. Bunun başlıca nedenlerinden birisi sanayilerine ve endüstrilerine hem beyin gücü hem de yeni uluslararası bakış açıları getirmeleridir. Örneğin, 6 Milyonluk nüfusu ve 42 Bin km² yüzölçümü ile Danimarka’da öğrenim gören 35 Bin uluslararası öğrencinin yaklaşık %25’i mezuniyetten sonra 3 ay içinde, %40’ı da 2 yıl içerisinde ülkeyi terk ediyor. Danimarka hükümeti ise %100 burslu öğrenim gören mezunların bile ekonomiye katkılarının, onlar için harcanan paradan (öğrenci başına toplam \$16 Bin - \$25 Bin) çok daha yüksek oluşu nedeniyle bu durumu teşvik etmektedir (monitor.icef.com, Eylül 2018). Bu nedenle, mezuniyetten sonra ülkeyi terk eden öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere uluslararası öğrenci alımını kısıtlayarak mezunların ülkede kalma oranını artırmaya çalışıyorlar (Bakınız: www.universityworldnews.com, 5 Eyl. 2018). Yani, biz mezuniyetten sonra bu elemanları değerlendirebilecek bir endüstrimiz yok diye hemen ülkelerine dönmeleri için **dua ederken (!)**, sanayileşmiş ülkeler ise kalmaları için var olan inisiyatifi güçlendirmek, mezunların mezuniyetten sonra Danimarka’yı terk ettikleri bölümlere alınan uluslararası öğrenci sayılarını düşürerek (2018 yılında İngilizce eğitim yapan toplam 8 Danimarka üniversitesinin 6 tanesinde 1200 öğrenci azaltılmış), İngilizce dil programlarının kalitesini artırmak, üniversitelerle işbirlik ederek yeni açılacak bölümlerin Danimarka iş dünyasının ihtiyaçlarının karşılayacak nitelikte olmalarını sağlamak gibi yeni yöntemler geliştirmektedirler.

KKTC’de de üniversitelerde öğrenim gören ve mezun olduktan sonra adada kalan öğrencilerin durumu devletin kontrolünde olmalıdır ve bu konuda bilimsel konferanslar da dâhil olmak üzere ciddi bir program yürütülmelidir. Ciddi bir çözüm bulununcaya kadar öğrenci vizesi ile KKTC’ye gelen her kişi, KKTC’de bulunduğu müddetçe, vize alması için kendisine öğrenci belgesi vererek adaya gelmesine kefil olan kurumun sorumluluğunda olmalıdır. Öğrenciler, bir kurumdan başka bir kuruma geçiş yaparlarken, geçişine izin veren alıcı kurum tüm sorumluluklarını da verici kurumdan devralmalıdır. Herhangi bir sebeple bu öğrenciler veya öğrenciliği bitmiş kişiler ile ilgili gelişen tüm olaylar karşısında her türlü maddi veya diğer sorumluluklar, en son resmi işlem yaptıkları kurumlar tarafından üstlenilmelidir.

Başarıyla muzun olan kişilerin durumu da aslında nüfusu az olan KKTC için ciddi bir soruna dönüşebilir. Mezuniyet sonrası piyasaya baskı unsuru olabilecek bu potansiyel, dış yatırımcıları da çekecek bir avantaj haline dönüştürülmelidir. KKTC’de yıllar önce kurulmaya çalışılan teknopark olayı bu çerçevede ortaya atılmış çok iyi bir proje olmakla birlikte kişisel düzeyde kalması ve bir türlü

kurumsallaşamamış olması maalesef olumsuz bir deneyim elde edilmesine neden olmuş ve en kötüsü de tekrar denenmesine de büyük bir motivasyon engeli teşkil etmiştir.

Yapılan bir araştırmaya göre **ABD'den Doktora derecesi alan her 100 öğrenci ABD'ye 60 patent başvurusu kazandırmıştır.** Silikon Vadisindeki birçok firma da bu patent başvuru sahiplerini işe alarak büyümüşlerdir. Silikon Vadisi'nin Stanford üniversitesinin 1980 yılında kurduğu bir teknopark ile başladığını da hatırlatmakta yarar var.

Stanford Üniversitesi tarafından 1980'de teknopark olarak kurulan Silikon Vadisi, HP, Fairchild, Intel ve Apple gibi dünya devi firmaları yaratarak, harika bir inovasyon güç-merkezi kültürü, tarihi ve ruhu yaratmıştır.

(www.siliconvalleyhistorical.org)

Ekonomistler, uluslararası işletmeciler veya yatırım geliştirme uzmanlarının eminim bir coğrafik bölgede yüksek sayıda eğitilmiş işgücü birikimi artışı olması durumunda önerecekleri farklı iş modelleri veya süreçler vardır ama bu konuyu gündemden düşürmeden sürekli tartışmak ve ilerleme kaydetmek lazımdır.

Aksi halde yükseköğretimde öğrenci hareketliliğini motive eden en önemli neden olan mezuniyetten sonra iş bulabilme şansı ortadan kalkacaktır. Bu da daha radikal önlemlerle KKTC'ye öğrenci gelişini kontrollü olarak azaltma aşamasına getirebilecektir. Bazı üniversitelerin yanlış uygulamalarından dolayı **Hindistan** hükümeti KKTC üniversitelerine gitmeyin diye öğrenci ve velilere yönelik bir manifesto yayımlarken, **Nijerya** hükümeti de KKTC üniversitelerini yakın takibe almıştır. Özellikle **İnterpol tarafından denetlenemediği** için KKTC'nin bir suç ülkesi olabileceği konusunda bazı endişeler bu ülkeler tarafından sık sık gündeme getirilmektedir. Her yıl KKTC'ye gelen 15 Bini aşkın öğrencinin sadece %10'unun bile KKTC'de kalması yılda 1500 kalifiye eleman demektir ki bu da zaten yüksük olan eğitilmiş işsizliği daha da olumsuz etkileyecektir.

research-in-germany.org

Singapur Yükseköğretim Sektörü Örneği

Yüzölçümü 622 km² (KKTC ise 3355 km²) ve nüfusu 6 Milyon (KKTC ise yaklaşık 300 Bin) olan Singapur ekonomisinin büyük bir kısmı **ticarete** dayanır. Ayrıca **ulaştırma, bankacılık, sigortacılık, haberleşme, tamirat ve depolama** gibi hizmetlerden de önemli ölçüde gelir elde edilmektedir. Bünyesinde dünyanın en iyi 68. üniversitesi olan Singapur Devlet Üniversitesi de dâhil, endüstriyle bütünleşmiş 44'ü büyük ölçekli olan 300 civarında üniversite ve 420 Bin civarında üniversite öğrencisi barındırmaktadır. Bu öğrencilerin %18'ine denk gelen 75 Bin öğrenci Singapur dışından gelen uluslararası öğrencileri teşkil etmektedir. **2002 yılında Singapur hükümeti 150 Bin öğrenci hedefiyle yeni bir hamle başlatmış ve yeni üniversitelerin açılmasını teşvik etmişti.** Bu sayede 22 Bin kişiye yeni iş yaratılacak ve yükseköğretim sektörünün ekonomiye katkısı %3'ten %5'e yükselecekti. **Dünya markası birçok üniversitesiyle güvenli bir ülke olan Singapur, konuşma dilinin de İngilizce olmasından dolayı Asyalı öğrenciler için bir eğitim cenneti, doğunun Boston'u olacaktı.**

Gerçekten de uluslararası öğrenci sayısı planlandığı gibi 2008'de 97 Bine kadar yükselmişti. Fakat straitstimes.com'un haberine göre, **küresel ekonomik krize ek olarak skandal seviyeye düşen üniversitelerin kalitesi** ve artan maliyetler nedeniyle uluslararası öğrenci sayısı 75 Bin civarına gerilemiş ve de gerilemeye devam etmektedir. 2011 seçimlerinden sonra kurulan yeni hükümet de %18 olan uluslararası öğrenci oranının %15'e gerileyeceğini açıklamıştı.

Bugün 39000 USD yıllık toplam eğitim maliyetiyle Singapur, yıllık maliyet 42000 USD olan ve dünyanın en pahalı eğitim ülkesi olan Avustralya'dan sonra ikinci sırayı almaktadır. 3. ve 4. sıraları ise **36500 USD ile ABD** ve **35000 USD ile de İngiltere** takip etmektedir.

Yıllık toplam eğitim maliyeti
Avustralya: 42000 USD
Singapur: 39000 USD
ABD: 36500 USD
İngiltere: 35000 USD

Singapur üniversitelerindeki gerilemeyi, dünya çapında isim yapmış Avustralya üniversiteleri de takip ederek, University of New South Wales, ardından da Tisch School of Arts, New York Üniversitesi Film Okulu Singapur kampüsü, Şikago Üniversitesi Singapur Kampüsü ekonomik olarak sürdürülebilir olmadıkları nedeniyle ardı ardına kapanmışlardır. Büyük umutlarla açılan Johns Hopkins Üniversitesinin Singapur Biyomedikal Araştırma Tesislerinin de yeterli sayıda doktora öğrencisi alamadığından dolayı Temmuz 2006'da Singapur Bilim, Teknoloji ve Araştırma Ajansı

tarafından 13 başarı ölçütünün 8'ini yerine getiremediğinden dolayı kapatılmıştır. Ardından da Şikago Üniversitesi, Yale gibi dünyada ilk 10 üniversite arasında yer alan kurumlar da Singapur kampüslerini ardı ardına öğrenci azlığı nedeniyle kapattılar (Kaynak: universityworldnews.com 17 Nisan 2016 baskısı). Geçtiğimiz yıllarda Michigan Üniversitesinin Dubai Kampüsünün de aynı nedenlerle kapandığına birlikte şahit olmuştuk. 2002 yılında Singapur "global schoolhouse" inisiyatifini geliştiren "**Singapur Ticaret ve Endüstri Bakanlığı**", **yükseköğretim kurumları artık öğrenci sayılarına değil eğitim ve araştırma kalitesine önem vermelidirler diye yeni bir inisiyatif** geliştirerek parlamentoya sunma durumuna gelmiş (Kaynak: ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ihe/article/view/9501/8466).

Büyük umutlarla açılan **Johns Hopkins Üniversitesinin Singapur Biyomedikal Araştırma Tesislerinin** de yeterli sayıda doktora öğrencisi alamadığından dolayı Temmuz 2006'da Singapur Bilim, Teknoloji ve Araştırma Ajansı tarafından 13 başarı ölçütünün 8'ini yerine getiremediğinden dolayı kapatılmıştır

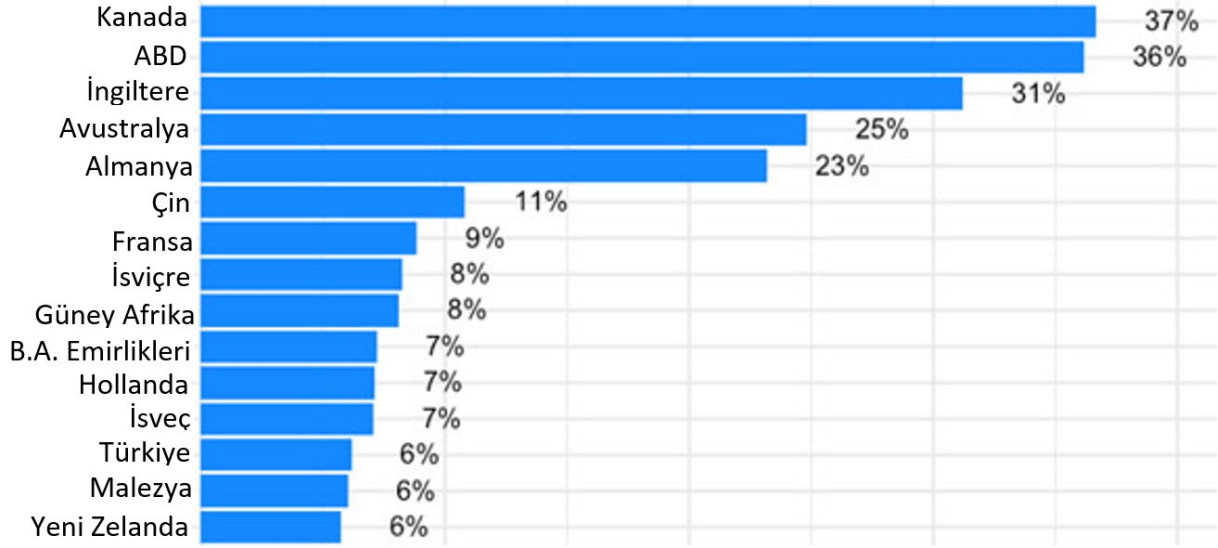
Malezya Yükseköğretim Sektörü Örneği

KKTC'den 6 kat küçük bir ada ülkesi olan Singapur'dan sonra bir de KKTC'den 100 kat büyük olan ve 330,800 km² yüzölçümü ve 30 Milyonluk nüfusuyla Malezya'ya göz atalım. Malezya'da hükümetin 1990 yılında yükseköğretimi liberalleştirmesi ile başlayan yükseköğretim seferberliği sonucu 2001 yılında 6 tane olan üniversite sayısı 2013 yılında 400'e yükseldi. Aynı sürede uluslararası kol kampüslerin sayısı da 3'ten 9'a çıktı (Bakınız: <http://monitor.icef.com/2015/04/malaysia-releases-landmark-education-blueprint/>). **Malezya, bu dönemde bütçesinin %7.7'sini yükseköğretime ayırıyordu.** Aynı dönemde bu rakam Japonya için %1, Kore %3.9, Endonezya %3.1, Tayland %3 ve Singapur için de %6.4 idi. Malezya hükümeti, tüm paydaşların katıldığı "Education Blueprint 2025" başlıklı bir çalışma raporu hazırlayarak aşağıdaki hedefleri belirledi (https://www.moe.gov.my/images/dasar-kpm/articlefile_file_003108.pdf):

Malezya'da hükümetin 1990 yılında yükseköğretimi liberalleştirmesi ile başlayan yükseköğretim seferberliği sonucu 2001 yılında 6 tane olan üniversite sayısı 2013 yılında 400'e yükseldi.

- Özellikle özel teknik yüksekokullardan yararlanarak, yükseköğrenime katılan gençlerin oranını %36'dan (2001), %53'e çıkarmak
- %75 olan mezunların iş bulma oranını 2025'e kadar %80'e çıkarmak
- Bir üniversiteyi Asya üniversiteleri arasında ilk ilk 25'e; 2 tanesini küresel ilk 100; 4 üniversiteyi de küresel ilk 200 üniversite arasında sıralamaya sokmak
- Uluslararası öğrenci sayısını 250 Bin'e çıkarmak
- %44 olan Malezya üniversitelerinin dünya sıralamasındaki araştırma, öğrenci alımı ve iş-bulabilme oranları açısından sıralamasını %21'e yükseltmek.

Malezya devleti 2014 yılında 80 farklı ülkeden olan 135,000 uluslararası öğrenci sayısını 2025'e kadar 250,000'e çıkarmayı hedefliyormuş. Nisan 2015 tarihli monitor.icef.com sitesinde yayınlanan haberlere göre, **Malezya'ya 70 civarında üniversitede** yükseköğrenim görmek amacıyla gelen uluslararası öğrencilerin geldiği başlıca ülkeler Bangladeş, Çin, Endonezya, Nijerya, Hindistan, Pakistan, Kazakistan, Yemen, Sri Lanka, Libya, Mısır, Güney Kore ve İran'dan oluşmaktadır. İngiltere, Avustralya ve Hollanda menşei 11 tane "branch kampüs" barındırıyor. Bu yıllarda UNESCO Malezya'yı yükseköğrenim için en iyi 10 ülkeden biri ilan etmişti. Bu yıllarda Malezya eğitim görmek üzere yurtdışına gönderdiği 60,000 üniversiteli genci de ülkede tutma için proje geliştirmekteymiş. Fakat universityworldnews.com sitesinin 17 Nisan 2015 tarihli haberine göre, **2014 yılı sonlarında**, başta eğitim kalitesi sorunları ve usulsüzlükler olmak üzere baş gösteren yönetim bozuklukları ve finansal kriz yüzünden **Malezya'da hizmet veren yükseköğretim kurumlarının %50'ye yakını kepenk indirme** durumuna geldiler. Malezya üniversitelerinde çalışan **öğretim elemanlarının sadece %13'ünün Doktora derecesine** sahip olmaları ve **mezunların %27'sinin de mezuniyetten sonra 6 ay içerisinde iş bulamıyor olmaları** da ortaya çıkınca durumu daha da kötüleştiriyor. Kurumların %35'i tüm varlıklarını satsalar ödeyemeyeceği kadar ağır bir borç yükü altına giriyorlar ki literatürde bu duruma "**insolvent**" deniyor. Yükseköğretim kurumları görevlerini iyi yapamıyor diye hükümet tarafından **öğrencilere verilen burs ve borçlar da %5 ile %15 oranında** düşürülünce durum iyiden kriz haline dönüyor. Malezya'nın uluslararası yükseköğrenim için tercihte dünya sıralamasındaki yeri de ilk 10 arasından 10 arasından 14. Sıraya düşüyor. Türkiye ise, özellikle KKTC üniversitelerinin katkısıyla Malezya'nın önüne, 13. Sıraya yükseliyor (2018 QS Application Survey).

Bu gelişmelere ilk tepki yükseköğrenimin kalitesizleşmesi nedeniyle **İran'dan**, daha sonra **Nijerya, ardından Mısır** gibi ülkelerden geliyor ve olumsuz gelişme gittikçe kötüleşiyor. Hükümet ilk önlem olarak 'Özel Yükseköğretim Yasası'nı ve ardından da 'Sürdürülebilir Göçmenlik Yasası'nı çıkararak yeni üniversite açılmasının kriterlerini belirlemiş, aslında zorlaştırmış (monitor.icef.com'un 26 Kasım 2016 baskısı). İkinci bir önlem olarak da yükseköğretim kurumlarının yönetsel hizmetleri ortak kullanabilecekleri **EduCity Iskandar** ve **Kuala Lumpur Education City** diye 2 tane Eğitim Şehri kuruyor. Şu an bu çalışmalar halen devam etmektedir. Özellikle **Malezya'nın önemi, uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğunun KKTC üniversitelerine de öğrenci gönderen ülkelere olmaktadır.**

Ulusal Yükseköğretim Stratejisinin Önemi: Uluslararası Sıralamada Gerileyen İngiltere Örneği

İngiltere veya diğer bir deyişle Birleşik Krallık, 2018 itibarıyla dünyada en çok uluslararası yükseköğretim öğrencisi barındıran ülke olan ABD'den sonra 2. sırayı aldığı halde, 3. ve 4. sıralardaki Avustralya ve Kanada'nın hızlı yükselişi İngiltere'yi harekete geçirmiştir. İlk iş olarak Birleşik Krallık hükümeti "Staying Ahead" yani *Önde Kalma* isimli bir rapor hazırlayarak ulusal yükseköğretim stratejisi ve Home Office'in vize koşullarını gözden geçirmeye başlamış. Raporda eğitim kalitesi ve özellikle kolay vize, öğrencilere sağlanan çalışma olanakları ve göçmenlik politikaları üzerinde dengeleyici bir strateji geliştirme konularının altı çizilmiştir. Rapordaki şu cümle özellikle çok dikkat çekici: "Ne yazık ki, hükümet politikası üniversitelerin kalitesinin sunduğu fırsatların ortaya çıkarılmasında başarısız olmuştur. Mobil öğrencilere çok sayıda seçenek sunan yoğun rekabete sahip küresel öğrenci pazarındaki yerimiz şu anda çok kırılğan". İngiltere vize rejimindeki değişiklikler, büyümeyi durgunluğa çevirmede özellikle büyük olumsuz etki yaratmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu *Önde Kalma* raporunu şu cümleyle özetlemiştir: "Öğrencilerin vize işlemlerini basitleştirmek ve göçmen olmalarını engellemek için zaman politik olarak ve ulusun ruh hali olarak çok uygundur". Yani, öğrencilerin diğer rakip ülkelere öğrenci vizesiyle yükseköğrenim görmeleri kolaylaştırılırken, İngiltere'de zorlaştırılmıştır. İngiltere'nin uluslararası öğrenci alımında yeniden yükselmesi için *Önde Kalma* raporu içerisinde şu öneriler yapılmıştır:

- İngiltere uluslararası öğrencileri uzun zaman önce olduğu gibi yeniden hoş karşılamalı,
- Brexit'ten dolayı oluşan tansiyon düşürmeli,
- Kolay vize alabildikleri için İngiltere'ye öğrenci gönderen ülkelere yenilerini ekleyerek pazar genişletmeli,
- İngiltere'ye girişin çok zorlaştığı imajını yıkmak için 2003'te "İngiltere'de Eğitim Harika" sloganıyla başlayan kampanya yoğunlaştırılmalı,
- Dünya çapında daha fazla İngilizce dil sınavı merkezleri açarak öğrenci alım kanalları genişletilmeli,

Ancak rapor, aşağıda verilen iki temel adım tarafından desteklenmediği takdirde, önerilen stratejilerinin hiçbirinin işe yaramayacağı konusunda ısrar ediyor:

- 1) İngiltere, diğer ülkelerin yaptığı gibi uluslararası öğrenci alımı için bir hedef belirlemeli ve hedefe yönelik ilerlemeyi ölçmelidir. Bu, Birleşik Krallık Hükümeti'nin uluslararası öğrenci sayılarında

kırılgan lider-konumunu korumak için bir strateji geliştirmesini gerektirecektir. Bu konu KKTC için de acil atılması gereken adımlardan birisidir.

- 2) Hükümet, Birleşik Krallık'ta ve yurtdışında uluslararası yükseköğretim üzerine bir departmanlar arası (Eğitim Departmanı ve Home Office gibi) stratejinin geliştirilmesini ve uygulanmasını denetlemek için bir hükümetler-arası program kurulu oluşturmalıdır.

Esasen "Önde Kalma" raporu, Birleşik Krallık'ta ulusal düzeyde koordine edilmiş bir uluslararası yüksek öğretim stratejisi olması gerektiğinde ısrar ediyor. Bunlardan biri, çeşitli hükümet departmanlarının küresel pazarlarda İngiliz markasını güçlendirmek için bireysel kurumlarla iş-birliği yapması ve birlikte çalışması. Son yıllarda uluslararası öğrenci kayıtlarında en fazla artış gösteren Avustralya ve Kanada'nın ulusal yükseköğretim stratejilerden de yararlanması öneriliyor. Bu konuda daha detaylı bilgi 17 Ekim 2018 tarihli ICEF Monitor raporundan ve "Staying Ahead" raporundan elde edilebilir. (https://www.policyconnect.org.uk/hec/sites/site_hec/files/report/469/fieldreportdownload/hecreport09-18final.pdf).

Pazar Çeşitlendikçe ve Genişledikçe Uluslararası Öğrenci Bulmak Daha da Zorlaşacak

Dünya çapındaki uluslararası öğrencilerden **ABD'nin payı** 2000 yılında %23 iken bugün %15'lere kadar gerilemiştir. Trump yönetiminin yarattığı kaygılarla bu rakam 2017 yılında da %17 gerilemiştir. 2015 yılında en yüksek sayıya ulaşan F1 (Lisans), M1 (ön-lisans) ve J1 (değişim öğrencileri) vize sayısı 990 Bin civarında iken, bu rakam 2017 sonunda 745 Bine gerilemiştir. En büyük gerileme de Hintli ve Çinli öğrencilerde olmuştur (Bakınız: travel.state.gov). Bu oran İngiltere için %13, Avustralya, Fransa ve Almanya için %6 civarındadır. Yani, **Pazar çeşitlendikçe ve genişledikçe uluslararası öğrenci bulmak gittikçe zorlaşacaktır**. Buna bir de 1985'ten beri hızla artışa geçen uluslararası öğrenci sayısındaki artışın 2011'den itibaren durduğunu eklersek (Bakınız: *Education at a Glance 2017*), durumun daha da ciddi olduğu gözler önüne serilir. Özellikle Avustralya son zamanlarda yeni bir hamle yaparak KKTC üniversitelerine en çok öğrenci gönderen *Sub-Sahara* ve Merkez-Asya'dan uluslararası öğrenci akışını yeniden artırmaya başlamıştır. 2017 yılında da bu başarısını sürdüren Avustralya uluslararası öğrenci sayısını %13 artırarak 624000'i bulmuştur (bakınız monitor.icef.com, 13 Mart 2018). Yurtdışına en çok öğrenci gönderen ülkelerin başında genel ve özellikle ABD'den ithal edilen dünyanın en başarılı akademisyenleri tarafından kurulan **Skoltech** gibi iddialı kurumlarıyla yükseköğretim sektörüne yeni girmeye başlayan **Rusya'nın** ise pazarı nasıl etkileyeceği büyük bir merak ve endişe konusudur. Bu ülkelerin en büyük avantajlarından birisi, yurtdışından gelen üniversite öğrencilerinin büyük bölümünü, **mezuniyet sonrası kendi iş piyasalarında istihdam ederek değerlendirebilmeleridir**. Örneğin, İrlanda hükümeti yüksek-lisans ve doktora mezunlarına iş bulmaları için mezuniyetten sonra 24 ay fazladan vize vermektedir (monitor.icef.com, 8.2.2017).

Bugün KKTC'nin kendi kendisine yeterli bir ekonomi olabilmesi için nüfusunun artması gerekliliği konusunda birçok iddialar ortaya atılmakta ve KKTC'ye nüfus akışı teşvik edilmektedir. KKTC'nin bu nüfusu kaldıramayacağı konusunda iddialar olsa da Singapur örneğine (sosyal açıdan KKTC için iyi bir örnek olmasa da iyi bir kalkınma modeli olarak değerlendirilebilir) bakarak nüfus konusu ele alınabilir. **KKTC'den 4 kat küçük olan Singapur'da 20 kat daha fazla insan yaşamaktadır**. KKTC gibi bir ada ülkesi olan Singapur'un nüfus yoğunluğu KKTC'nin 80 katıdır. İyi planlanmış bir program ve çeşitli ekonomik kalkınma modelleri vasıtasıyla ivme kazanarak artan eğitilmiş işgücü bir avantaja dönüştürülebilir, ya da hem toplumda hem de yükseköğretim sektöründe hüsrana dönüşebilir. Unutulmamalıdır ki teknolojinin hızla gelişmesi ve bilgiye kolay ulaşılması sonucu oluşan yeni küresel ekonomik yapı içerisinde yükseköğretim sektörü de diğer büyük kurumsallaşmış endüstrilerin çöküşüne neden olan kötü yönetim, verimsizlik ve kalite sorunları, adil olmayan rekabet koşulları gibi temel tehlikelerle karşı karşıyadır.

Başarısız Kurumların Sektörden Çıkarılmaları, Sektöre Giriş Kadar Kolay Olmalı

Sektöre sürekli yeni rakiplerin girişi ve rekabeti daha da zorladığını da hatırlamakta yarar var. Bu nedenle meşhur "üçlü ekonomik kriter" sistemini çalıştırmak gerekir. **Üçlü Ekonomik Kriter**, genel anlamda herhangi bir ekonomik sektör için,

- 1) Yeni işletmelerin sektöre girişleri ne derece kolaydır? (Not: Sektör başarı ölçütlerine uymayan kurumların yetkilerinin alınması, sektöre girişleri kadar kolay olmalıdır)
- 2) Uygulamadaki mevzuat sayesinde sektör içerisinde işletmelerin adil rekabet edebilmeleri için gerekli koşullar kendiliğinden hangi ölçüde oluşabiliyor?

3) Sektörde çalışma kurallarının ve rekabetin sağlıklı bir şekilde gelişimine yardımcı olmak üzere düzenleyici kurum veya kurulların oluşturulması gerekmektedir. Yükseköğretim sektörü için ise bu kurum Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurumu (YÖDAK)tır.

Düzenleyici kurullar yeni kurumların sektöre kolayca girip adil şartlarda sağlıklı rekabet edebilmelerini sağlamakla yükümlü olduklarından, sektöre sürekli yeni kurumların katılmasını da teşvik edeceklerinden rekabet her geçen gün daha da kızışacaktır. Bu çerçevede hem devlet yöneticileri hem hükümetler hem de yükseköğretim kurumları akademik ve yönetsel personeli, (eğer varsa) ilgili kurullarda pasif parmak kaldırıncılar olmak yerine kurumların rekabet gücünü ve sürdürülebilirliklerini olumlu etkileyecek sağlıklı kararlar alınması konusunda olabildiğince cesur davranmaları ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaları gerekmektedir.

İlk önlem olarak KKTC üniversiteleri, hizmet, öğretim ve araştırma kalitelerini, **uluslararası akreditasyon ve sıralama** (ranking) kurumlarının normlarına uyarlayarak, yılda Bin Amerikan Doları'na kadar düşürdükleri öğrenim harçlarını artırmanın yollarını aramalıdır. Bu yolla, daha fazla potansiyel işçi değil de öğrenim görme ciddiyetine sahip kişilerin KKTC'ye gelmeleri sağlanacaktır. Burada olaya netlik kazandırmak için basit bir benzetme yapabiliriz. Küçük bir bahçeniz varsa ve her türlü iklimlendirme teknolojisine sahipseniz, kilosu 1 TL olan buğday yerine kilosu 20 Bin TL olan Safran yetiştirerek sürdürülebilir bir ekonomik yapı geliştirmenin yollarını araştırırsınız.

Mezuniyet Sonrası KKTC'de Kalan Başarılı Mezunlar İçin Teknopark Gibi Yapılanmalar

Tekno-parklar, bölgedeki endüstri tesisleri, yükseköğretim kurumları ve araştırma merkezleri arasında iletişim ağı yoluyla teknoloji inovasyonunu hızlandıracak ve bölgenin kümelenmiş altyapısını oluştururken sinerji etkisi yaratacaktır. Henüz teknopark şirketleri ve KKTC içerisindeki araştırma merkezleri kritik kütleyle ulaşamadığından, bugün için **üniversitelerimizde** görev yapan dünya ekonomisine şekil verecek kadar engin bilgi sahibi Profesörlerimiz en önemli başlangıç kaynaklarımız ve de mukayeseli avantajımızdır. Uluslararası düzeyde üniversitelerin tercih edilmelerinin en önemli nedenlerinden birisinin de öğretim elemanlarının kalitesi ve ünü olduğu, ICFE'nin Haziran 2018 anketinde de yayınlanmıştı. Diğer yandan öğrenim görürken çalışma olanağı ve mezuniyetten sonra iş bulma/kurma olanağı konusunda KKTC'nin oldukça olumsuz bir durumda olduğu görülmektedir. Bu olumsuz durumu iyileştirmek için teknoparkların gelişmesi şarttır. Fakat bugün için teknoparklarda hangi alanlarda mal veya hizmet üretilebileceği konusunda yeterli çalışma yapılmamıştır. KKTC Kalkınma Derneği 2. Kalkınma Platformu çalıştayı sonuç bildirgesinde KKTC için 5 öncelikli kalkınma alanı belirlenmişti (alan isimleri olarak 1. Turizm, 2. Yükseköğretim, 3. Akıllı Elektronik, 4. Özel Sağlık ve 5. Malzeme Teknolojileri). *Avrupa Bilgi Üçgeninin* (eğitim-araştırma-İnovasyon üçgeni) çekirdeğini oluşturan "İleri Alanlar"a bakarak da hangi alanların desteklenmesi gerektiğine karar verilebilir. Bu çerçevede AB'de belirlenen ileri alanlar enerji, yapılaşmış çevre, bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT), ulaştırma, nano-bilim/nano-teknoloji, malzeme bilimi, üretim teknolojileri ve insani bilimler olarak hedeflenmişti. KKTC için bu öncelikli alanların belirlenmesine yönelik yeni bir çalıştay yapılmalı ve bu alanlarda yükseköğrenim görececek olan öğrenciler de devlet tarafından burslarla desteklenmelidir. Yükseköğretim kurumlarının uzmanlaşacağı veya devlet tarafından teşvik edilecekleri alanlar da *KKTC Yükseköğretim Politikası Çerçevesinde* belirlenmelidir. Temel bilimlerle kalkınma ancak çok güçlü ekonomilerin üstesinden gelebileceği bir olaydır. Bu nedenle, Singapur, Hong Kong ve Güney Kore gibi ülkelerin kalkınma modelleri örnek alınarak mühendislik ve uygulamalı bilimler alanlarına yatırım yapılmalıdır. Örneğin Güney Kore'nin Daegu Technopark'ında çalışan uzmanların tümüne yakını bilgi ve iletişim teknolojileri, bio-teknoloji, mekatronik, makine, Elektrik ve Elektronik mühendisidir. Bu alanlarda uzmanların seçilmesi, yüksek teknoloji ürünleri üretimine odaklanma planı sonucu oluşmuştur. Biz de teknoparklar bünyesinde yüksek teknoloji üretimi yapmayı planlıyorsak, parlak öğrencilerin bu alanlarda yükseköğrenim görmeleri için devlet tarafından burs programlarıyla teşvik edilmelerini sağlamalı, bu vesileyle de bu alanlara ilgi çekmeliyiz.

YÖDAK gibi düzenleyici kurullar, kumarhane açmak için hotellerin 5 yıldızlı olmaları şartı gibi, yeni açılacak üniversitelerin de teknopark veya benzeri organizasyonlar açma şartı getirebilirler veya buna benzer yeni çözümler geliştirebilirler. Üniversiteler bunu değerlendirerek **hükümetin de desteğiyle bu alanlarda her yıl çeşitli konferanslar düzenlemeli**, toplumun fikir üretme kapasitesine katkı koymalıdır.

Yükseköğretimin Yapılanması ve Uygun Modeller

Ciddi bir yükseköğretim planlamasından yoksun ülkemizde **acilen bir yükseköğretim modeli geliştirme çalışmaları başlatılmalıdır**. Bu tartışmalara başlangıç zemini yaratmak ve ışık tutmak amacıyla, Singapur'un 'Global Schoolhouse Projesi'nden de yararlanarak bu makale çalışması sırasında oluşturulan naçizane görüşleri sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu çerçevede, aşağıda özetlenen üç gurup üniversite modeli üzerinde durulabilir ve üniversiteler güçlü bir manifesto ile dünyaya ilan edilebilir.

- **Birinci** üniversite gurubu, **devlet katkısıyla** yüksek sayıda tam burslu öğrencinin adaya çekilmesini sağlayacak ve çeşitli burs kademelerinden yararlanan öğrencilerle tam öğrenim harcı ödeyen öğrencilerin kaynaştırıldığı bir veya birkaç üniversiteden oluşabilir. Bu üniversitelerde eğitim bir kamu hizmeti olarak değerlendirilmelidir. Tüm mal varlığı devlete ait olacak bu tip üniversitelerin yasası da bugünkü tartışmalarla şekillenen yeni DAÜ yasası bazlı olabilir.
- **İkinci** üniversite gurubu ise **Mükemmeliyet Merkezi** diye adlandırabileceğimiz **elit** bir üniversite gurubundan oluşmalıdır ki bu üniversiteler sadece yüksek lisans ve doktora eğitimi verecek ve ileri düzeyde araştırmalar yapabilecek kapasitede olmalıdırlar. Bu tip üniversiteler, yüksek kalibreli elemanların mezuniyetten sonra istihdam edilebilme kapasiteleri yüksek olan Çin, Kanada, Amerika, Avustralya, Pakistan, Hindistan ve Nijerya gibi ülkelerde bulunan, uluslararası üne sahip, araştırma, inovasyon ve patent üretme kapasitesi yüksek, büyük uluslararası projelere imza atmış üniversitelerin "branch campus"leri olabilir. Harvard Üniversitesi ile Singapur Ulusal Üniversitesi bir de MIT ile Nanyang Teknoloji Üniversitesi işbirlikleri iyi bir örnek olarak ele alınabilirler (Bakınız: universityworldnews.com, 27 Kasım 2016 baskısı). Bu çerçevede ülke çapında "üstün yetenekli kişiler" ve uluslararası alanda da "üstün yetenekli KKTC üniversite mezunları" havuzları oluşturulabilir. Halen ülkemizde uluslararası yükseköğretim sektörünün itibarı yüksekken bu gibi üniversiteleri çekmek mümkün olabilir. Benzer oluşumları yaşamış ülkelerden esinlenerek, zaman içerisinde bu itibarın azalacağına dair olumsuz beklentileri de dikkate almakta yarar var. Kanımca, ODTÜ ve İTÜ KKTC kampüsleri bu çerçevede kurulmuş olsalardı bugünkünden çok daha başarılı sonuçlar elde edilebilirdi.
- **Üçüncü** üniversite gurubu ise tamamen özgür ve "comprehensive" üniversite diye sınıflandırılan, eğitim, öğretim ve araştırma çalışmalarını dengeli olarak yürüten, sınırlı sayıda ama diğer iki guruba nazaran daha yüksek sayıda bir üniversite gurubu olabilir.

Tabii ki, ileriye dökük atılması gereken en önemli adım, süratle, siyaset üstü bir düzeyde "**KKTC Yükseköğretim Politikası**" belirleme sürecini tamamlamak ve tüm adımları bu politika çerçevesinde atmaktır. Bu çerçevede de rastgele ve amaçsızca yeni üniversite açılması, devletin kaynaklarının yönlendirilmesi, *Yükseköğretim Kurumları Mali Teşvik Yasası* gibi uygulamaları YÖDAK'ın önderliğinde yeniden düzenleyerek Yükseköğretim Politikasına uyarlanması hemen etkinleştirilmelidir. Örneğin, yeni üniversite açmak isteyen kurumlara mevcut üniversitelerden birisini satın almaları ve geliştirmeleri önerilebilir. Devlet burs vereceği alanlar, bir üniversitenin en akılcı öğrenci sayısının ne olacağı, teknopark veya benzeri kuluçka ortamlarının üretkenliğini artırmak için yükseköğretim müfredatlarının düzenlenmesi gibi konular da *KKTC Yükseköğretim Politikası* çerçevesinde belirlemelidir. Sürdürülebilir uluslararası yükseköğretim sisteminin tesisi için ya hemen şimdi harekete geçilmeli ya da "üniversiteler sonrası KKTC..." diye yeni bir gündemi tartışmaya hazırlanmalıyız.

İlk Baskı : 30 Ekim 2016
Güncelleme : 24 Tem. 2018
Güncelleme : 9 Eylül 2018
Güncelleme : 17 Ekim 2018